

Vieraskielisten lasten kaverisuhteiden tukeminen suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa

LAB-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)
2024
Venla Siitarinen
Katariina Toivonen

Tiivistelmä

Tekijät Venla Siitarinen Katariina Toivonen	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika 2024
	Sivumäärä 28	
Työn nimi Vieraskielisten lasten kaverisuhteiden tukeminen suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK), varhaiskasvatus		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten vieraskielisten lasten ystävyysuhteita voidaan tukea suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Aihe valittiin, koska perheet ovat entistä monimuotoisempia ja kasvattajien tulee kyetä vastaamaan heidän tarpeisiinsa.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsaus koottiin tieteellisten artikkeleiden ja muiden luotettavien lähteiden avulla. Aineiston analyysi tehtiin teemoittelemalla.</p> <p>Tulosten perusteella vieraskielisten lasten ystävyysuhteiden tukeminen koostuu kielen kehityksen tukemisesta, yhteisöön kuulumisesta ja kulttuurisen kompetenssin eri ulottuvuuksista.</p> <p>Pelkkä suomen kielen osaaminen ei takaa onnistuneita ystävyysuhteita, vaan aihe on moniulotteinen ja koostuu laajemmasta osaamisesta. Kasvattajalla on merkittävä rooli kulttuurisen moninaisuuden näkyväksi tekemisessä varhaiskasvatuksessa. Pedagogiset ratkaisut sekä ryhmän kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta esiin tuova ilmapiiri tukevat vieraskielisen lapsen kaverisuhteita. Kasvattajan oma suhtautuminen aiheeseen ja tietoisuus kulttuurisesta moninaisuudesta on yhtä olennaista, kuin lapsen suomen kielen kehittymisen tukeminen.</p>		
Asiasanat Kulttuurinen monimuotoisuus, kielellinen monimuotoisuus, varhaiskasvatus, ystävyysuhteet, pedagogiikka, yhteisöllisyys		

Abstract

Authors Venla Siitarinen Katariina Toivonen	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2024
	Number of Pages 28	
Title of Publication Supporting the foreign-language speaking children's friendships in Finnish early childhood education		
Degree, Field of Study Bachelor of Social Services (UAS), Early Childhood Education		
Abstract <p>The thesis contains the purpose of investigate the main facts that support a foreign-language children in their relationships with their friends. The subject was chosen because of the increasing diversity of the families, creating the importance of meeting with their needs in the field of early childhood education.</p> <p>The research was conducted as a descriptive literature review. The review's content was gathered around the science articles and the other reliable sources of the subject. The analysis of the thesis was produced as a thematic analysis.</p> <p>As a result, a foreign language speaking children's support of the friendships contains the assistance of supporting the development of the language skills, feeling of belonging in their community and the dimensions of the cultural competence.</p> <p>Only by learning the finnish language it is not guaranteed having the successful relationships with friends rather the subject is multidimensional and it consists extensive abilities. The educator has a significant role of making the cultural diversity visible in the early childhood education. The pedagogical practices and the climate of making cultural and lingustic diversity visible support the foreign-language children in their friendships. The educator's own attitude towards the subject and the knowledge of the cultural diversity is as essential as supporting the development of the children's language skills.</p>		
Keywords Cultural diversity, lingustic diversity, early childhood education, friendship, pedagogical practice, community		

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Vertaissuhteiden merkitys varhaiskasvatuksessa	7
2.1	Vuorovaikutus ja kaveritaidot.....	7
2.2	Vertaisryhmässä toimiminen.....	7
3	Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa	8
3.1	Kulttuurinen moninaisuus	8
3.2	Kulttuurinen kompetenssi	8
4	Monikielinen varhaiskasvatus	9
4.1	Vieraskielisyys.....	9
4.2	Rikas kielellinen ympäristö	9
4.3	Kielitietoisuus	9
5	Toteutus	11
5.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	11
5.2	Tutkimuskysymyksen muodostaminen	11
5.3	Aineisto ja sen valinta.....	12
5.4	Kuvailun rakentaminen	15
5.5	Tulosten tarkastelu	16
6	Tulokset.....	17
6.1	Suomen kielen opetus varhaiskasvatuksessa.....	17
6.1.1	Kielitietoisuus ja S2-opetus.....	17
6.1.2	Suomen kielen tukemisen keinoja	17
6.2	Yhteenkuuluvuuden ja ystävyyssuhteiden edistäminen	19
6.2.1	Lapsen kuuluminen yhteisöön	19
6.2.2	Kasvattajan merkitys ryhmäytymisessä	19
6.3	Interkulttuurinen kompetenssi varhaiskasvatuksessa	20
6.3.1	Kasvattajan interkulttuurinen kompetenssi.....	20
6.3.2	Interkulttuurinen kompetenssi lapsiryhmän toiminnassa	21
6.3.3	Interkulttuurinen kompetenssi kasvattajan ja huoltajien yhteistyössä	22
7	Yhteenveto ja pohdinta	23
7.1	Pohdinta	23
7.2	Eettiset lähtökohdat ja luotettavuuden tarkastelu	24
7.3	Jatkotutkimusaiheet.....	25
	Lähteet	27

1 Johdanto

Emotionaalinen kehitys ja vertaissuhteet saavat ihmiset osaksi sosiaalista ympäristöä ja elämään yhdessä niin, että he kykenevät vastaamaan niin omiin, kuin toisten ihmisten tunnetiloihin (Velasco 2017, 18). Lapsuudessa on erityisen tärkeää, että suhteet samanikäisiin lapsiin ja muihin vertaisiin ovat toimivia. Lapsen identiteetin kehitys pohjautuu ystävyyssuhteisiin. Samalla ne tuottavat tunnetta turvallisuudesta, yhteenkuuluvuudesta ja hyväksytyksi tulemisesta. Ystäviltä saa vertaistukea ja apua ongelmanratkaisuun. (Arikka & Leinonen 2022, 5.) Lapset itsekin kuvailevat mukavimmiksi asioiksi varhaiskasvatuksessa leikkimisen yhdessä kavereiden kanssa (Pihlainen ym. 2019, 128–129). Lapsen valmius luoda ja ylläpitää tärkeitä vertaissuhteita on olennaista varhaiskasvatuksessa, sillä ensimmäisten elinvuosien kestävät ystävyyssuhteet ovat kytköksissä hyviin tuloksiin koulussa ja sosiaalisessa käyttäytymisessä. (Khalfaoui ym. 2023.)

Varhaiskasvatuksen tulisi pitää sisällään rikkaan vuorovaikutuksen tukemista eri toimintojen, kuten loruttelun, kirjojen lukemisen ja kielellisen leikkittelyn avulla. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen teettämän hankkeen kyselyn mukaan ainoastaan puolet henkilöstöstä ilmoitti loruttelun ja ääniteillä leikkittelyn tapahtuvan päivittäin. Puolet vastaajista kertoi, että kirjoja luetaan ryhmässä joka päivä. Vastausten mukaan henkilöstö tarvitsi tukea alle 3-vuotiaiden lasten rikkaan kielellisen ympäristön luomiseen. Tämä sama tarve tuli ilmi myös rikkaan kielellisen ympäristön luomisessa niille lapsille, jotka opettelevat suomea toisena kielenään. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2020, 16.)

Yhteisö rikastuu erilaisten kulttuuristen taustojen ja valmiuksien ansiosta ja monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lapsen kehitystä (Opetushallitus 2022, 51; Opetushallitus 2024a). Kielitaidon rajallisuus saattaa olla esteenä lapsen leikkiessä mielikuvitusleikkejä muiden lasten kanssa. Erityisesti sääntö- ja roolileikki riippuvat kielen kehityksestä ja vaativat toisen kielen osaamista riittävästi sekä sen soveltamista tiettyyn tilanteeseen. (Arvola 2021, 65–66.)

Lapset tulevat varhaiskasvatukseen yhä moninaisemmista perheistä. Entiset itsestään selvinä pidetyt oletukset eivät ole sovellettavissa siihen, mitä tulee lasten ystävyyssuhteiden syntyymiseen ja ryhmäytymiseen. (Mattila & Anglé 2017, 24.) Yksi keskeisimmistä varhaiskasvatuksen tulevaisuuden osaamistaidoista on monikulttuurisuuden kohtaaminen (Karila ym. 2013). Vuorovaikutuksellisia pedagogisia käytänteitä tulee kehittää monikielisyyden lisääntymisen vuoksi (Karila 2016).

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) 3 § velvoittaa antamaan kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatukseen, sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa kunkin lapsen kielellistä ja kulttuurista taustaa. Kasvatuksessa ja koulutuksessa pyrkimyksenä

on lasten kohtaaminen tasa-arvoisesti. Jokaisella lapsella on oikeus eheän identiteetin rakentamiseen ja oppimiseen sekä osallisuuteen niin varhaiskasvatuksessa, koulussa kuin yhteiskunnassa laajemminkin. (Honko & Mustonen 2021, 29.)

Tavoitteena on tuottaa opinnäytetyö, jota varhaiskasvatuksessa työskentelevillä on mahdollisuus hyödyntää työssään vieraskielisten lasten parissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää keinoja tutkimuksiin perustuen vieraskielisten lasten kaverisuhteiden tukemiseen suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Tutkimuskysymys on: kuinka tukea vieraskielisten lasten kaverisuhteita suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa?

2 Vertaissuhteiden merkitys varhaiskasvatuksessa

2.1 Vuorovaikutus ja kaveritaidot

Kaveritaidot ovat sosiaalisia taitoja, joita tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Itsetuntemus ja itsemyötätunto ovat kaveritaitojen pohja, ja ne lisäävät empatiaa ja luottamusta niin itseä kuin muita kohtaan. (Opetushallitus 2024b.)

Ystävyys- ja kaverisuhteet auttavat lapsen itsetunnon, minäkuvan sekä identiteetin muodostumisessa. Lisäksi ne vaikuttavat positiivisesti lapsen elämän eri osa-alueisiin. Vertaissuhteet opettavat lapselle vuorovaikutustaitoja ja suomen kieltä samalla, kun hän peilaa itseään muihin. Opettajan opetusta nopeampaa ja tehokkaampaa voikin olla vertaisilta oppiminen. (Arikka & Leinonen 2022, 42.)

2.2 Vertaisryhmässä toimiminen

Sosiaalinen ympäristö on olennainen osa ihmisen omaa identiteettiä (Vargas ym. 2018, 9). Ryhmän ilmapiiri koostuu vuorovaikutuksesta opettajan ja lasten välillä ja siitä, kuinka opettaja vastaa lasten tarpeisiin ja kuinka lapset ovat tämän kanssa vuorovaikutuksessa. Myös lasten välinen vuorovaikutus toistensa kanssa on osa ryhmän ilmapiirin muodostumista. (Gazelle, 2006.)

Lapsia tulee rohkaista hyvään vuorovaikutukseen sekä ryhmän jäsenenä toimimiseen. Kasvatustajan tehtävä on tukea lapsen vertaissuhteiden syntymistä ja vaalia ystävyys-suhteita. (Opetushallitus 2022, 33.) Varhaiskasvatukseen osallistuminen lisää lapsen erilaisiin tilanteisiin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyviä kokemuksia ja lisää mahdollisuuksia solmia sosiaalisia suhteita ja olla osana vuorovaikutusta (Koivula 2017, 265–280).

3 Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa

3.1 Kulttuurinen moninaisuus

Nykyisessä kasvatustieteessä moninaisuus nähdään asiana, joka on meissä kaikissa. Kaikki ihmiset kuuluvat samaan moninaisuuden kirjoon, minkä vuoksi ei ole tarpeen tehdä eroa meidän ja muiden välille. (Muukkonen 2017.)

Moninaisuuden käsite ehkäisee lasten liiallista tarkastelua ainoastaan yhden ominaisuuden perusteella. Lasta ei voi tarkastella vain sen kautta, ettei hän esimerkiksi osaa suomea tai poikkeaa katsomukseltaan valtauskonnosta. (Paavola 2021.)

3.2 Kulttuurinen kompetenssi

Kulttuurisen osaamisen sekä vuorovaikutuksen merkitys korostuu kansainvälistyvässä Suomessa. Kuunteleminen, eri näkemysten tunnistaminen ja ymmärtäminen sekä omien arvojen ja asenteiden reflektointi ovat tähän osaamiseen kuuluvia taitoja. Vuorovaikutustaidot, kyky ilmaista itseään sekä ymmärtää muita ovat merkityksellisiä identiteetin, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta. (Opetushallitus 2022, 27.)

Kun ihminen pystyy ymmärtämään ja kunnioittamaan omaa ja muiden kulttuurista sekä katsomuksellista taustaa, mahdollistaa se toimivan vuorovaikutuksen eri taustoista tulevien ihmisten kanssa. Varhaiskasvatuksessa pyritään edistämään lasten vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja, sekä heidän kulttuurista osaamistaan. (Opetushallitus 2022, 27.)

4 Monikielinen varhaiskasvatus

4.1 Vieraskielisyys

Tilastot ovat aiheuttaneet sen, että vieraskielisyydestä puhutaan. Vieraskielisyys terminä on syntynyt siksi, että voidaan turvata hallinnollisten palveluiden saatavuutta ja kuvata virallisten kielten asemaa. Rekisteritietoihin sisältyy henkilön äidinkieli Suomen kaksikielisuuden vuoksi. Kukaan ei varsinaisesti ole vieraskielinen, sillä jokaisella on oma äidinkieli, jolloin muut kielet ovat vieraampia. (Saukkonen 2019; Opetushallitus 2019b.)

Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvat lapset ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan eri kielitaustaisia. Heitä ei kuitenkaan voida pitää yhtenä sisällöltään samanlaisena ryhmänä. Ensisijainen vastuu kulttuurin ja äidinkielen säilyttämisestä on perheellä. Silti myös varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen omaa äidinkieltä. (Halme 2011, 86–87.) Suomen perustuslain (731/1999) 17. pykälän mukaan jokaisen oikeus äidinkieleensä on turvattava.

4.2 Rikas kielellinen ympäristö

Kielten monimuotoisuus näkyy varhaiskasvatuksessa siinä, että lasten tiedetään kasvavan toisistaan poikkeavissa kielellisissä ympäristöissä ja että lapsi voi samanaikaisesti oppia useaa eri kieltä. Kasvattaja ymmärtää, että lapsen kodissa voi olla läsnä monta kieltä. Kasvattaja tekee huoltajien kanssa yhteistyössä varhaiskasvatuksessa kielellistä moninaisuutta näkyväksi. (Opetushallitus 2022, 45.)

Lapsen kehitystä tukee se, että monikielisyys näkyy tämän arjessa. Varhaiskasvatuksessa kasvattaja on jatkuvasti kielellisenä mallina lapselle, joten hänen tulee kiinnittää erityistä huomiota omaan kielenkäyttöön. Kasvattajan tulee ymmärtää, että kielellä on keskeinen merkitys lapsen kehitykseen ja oppimiseen, vuorovaikutukseen sekä identiteetin rakentumiseen ja yhteiskuntaan kuulumiseen. Samalla lasta rohkaistaan monipuoliseen kielenkäyttöön tämän kielelliset lähtökohdat huomioiden. Kasvattaja mahdollistaa lapselle vaihtelevia tilanteita, joissa kieltä pääsee käyttämään. (Opetushallitus 2022, 34–35.)

4.3 Kielitietoisuus

Kun kasvatus on kielitietoista, toteutuvat lapsen oikeudet lapsen koko kielitaidon, kielten moninaisten roolien ja merkitysten kautta lapsuuden kaikissa vaiheissa ja tilanteissa. (Opetushallitus, 2016, 4.) Kielitietoisuudella voidaan viitata kielelliseen tietoon, jolla tarkoitetaan täsmällistä käsitystä kielen rakenteista ja tehtävistä. Kielitietoisuus käsitteenä voidaan tulkita myös

laajemmin, jolloin siihen sisältyy kielen arvo yksilölle tai yhteydet kielen ja vallan välillä. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa nostetaan esiin kielitietoisuuden merkitystä. Peruskouluun siirryttäessä sitä korostetaan entisestään. (Sopanen 2018.)

Kielitietoisuuden tärkeys korostuu varhaiskasvatusryhmissä, joissa on paljon eri kieli- ja kulttuuritaustaisia lapsia. Joillekin ryhmän lapsille päiväkotikieli saattaa olla ensimmäinen ja jopa ainoa paikka, jossa he pääsevät säännöllisesti kuulemaan ja käyttämään suomen kieltä. (Honko & Mustonen 2021, 31.)

5 Toteutus

5.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Toteutimme opinnäytetyön kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Valitsimme tutkimusmenetelmän aiheen laajuuden vuoksi. Menetelmän avulla pystyimme vastaamaan monipuolisesti tutkimuskysymykseen. Kuten Kangasniemi ym. (2013, 295) kirjoittavat, voi kuvailevan kirjallisuuskatsauksen kysymys olla laaja, jolloin sitä voidaan tarkastella useista näkökulmista tai syvällisesti. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voi olla tarkoituksenmukaisin tutkimusmenetelmä esimerkiksi silloin, kun keskeistä ei ole ilmiön yleisyys tai näytön aste. (Kangasniemi ym. 2013, 193.)

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa kootaan, kuvaillaan ja tarkastellaan aikaisempaa tietoa. Tutkijan on perehdyttävä syvällisesti kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen menetelmänä, jotta sillä tuotettu tieto on luotettavaa. (Kangasniemi ym. 2013, 298.) Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmuoto, jonka koostamiseen käytetään muiden kirjoittamia tieteellisiä lähteitä. Näillä kootuilla lähteillä pyritään kohti päämäärää, joka on tutkimuskysymykseen vastaaminen. (Rother, 2007.)

Vastausten etsiminen tutkimuskysymykseen jo tunnetusta ilmiöstä on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen päämäärä (Burns & Grove 2005; Polit & Beck 2012). Tarkoituksena on selvittää ilmiöiden keskeisimmät käsitteet ja suhteet niiden välillä (Burns & Grove 2005; Fitzgerald & Rumrill 2005). Menetelmän tuottama tieto on kumulatiivista ja se perustuu aikaisempaan tietoon (Fitzgerald & Rumrill 2005).

5.2 Tutkimuskysymyksen muodostaminen

Kirjallisuuskatsaus aloitetaan muodostamalla tutkimuskysymys. Kysymyksen aihe määrittelee sen, mitä lähteitä kirjallisuuskatsauksessa käytetään. (Rother, 2007.) Tutkimuskysymyksemme on: kuinka tukea vieraskielisten lasten kaverisuhteita suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa? Tarkoituksenamme on tutkia vastausta tähän kysymykseen tieteellisten artikkelien ja tutkimusten kautta.

Kangasniemen (2013, 157) mukaan aineistoa valitessa huomioidaan jokaisen alkuperäistutkimuksen rooli suhteessa tutkimuskysymykseen ja siihen vastaamiseen. Vastatessa kysymykseen katsotaan, kuinka aineisto jäsentää, täsmentää, avaa tai kritisoi tutkimuskysymystä. Vastatessa tarkastellaan myös sitä, etteivät aineistot ole ristiriidassa keskenään. Tutkimuskysymyksen laajuus määrittää sen, miten laajasti aineistoa käytetään.

5.3 Aineisto ja sen valinta

Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen hankitaan aineistoa aiemmin julkaistusta tutkimustiedosta. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sisältää myös jonkinlaisen kuvauksen siitä, miten aineisto on valittu. (Burns & Grove 2005; Grant & Booth 2009.)

Etsimme lähteitä, jotka vastaavat tutkimuskysymykseemme mahdollisimman tarkasti. Rajasimme haun suomen-, englannin- ja espanjankielisiin aineistoihin. Pyrimme hyödyntämään pääasiassa vertaisarvioituja artikkeleita tiedon luotettavuuden takaamiseksi. Julkaisujen vuosiluvut rajattiin välille 2014–2024. Kaikki sisäänotto- ja poissulkukriteerit esitellään taulukossa 1.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Maksuttomat tietolähteet	Maksulliset tietolähteet
Aineisto luotettavasta lähteestä	Aineisto ei luotettavasta lähteestä
Mahdollisimman uudet lähteet	Vanhemmat lähteet
Suomen-, englannin- ja espanjankielinen	Jokin muu kuin sisäänottokriteereissä oleva kieli
Aineisto vastaa tutkimuskysymykseen	Aineisto ei vastaa tutkimuskysymykseen

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Taulukossa 2 ovat käyttämämme hakusanat, tietokannat sekä valittujen aineistojen määrä. Haimme tutkimuksia tietokannoista, kuten Finna, Google Scholar ja Varhaiskasvatuksen tiedelehti. Käytimme aiheeseen liittyviä hakusanoja, kuten vieraskieliset lapset varhaiskasvatuksessa, kieli, kaverisuhteet ja cultural diversity friendship early childhood education. Käytimme myös muita hakusanoja, sekä haimme tietoa manuaalisesti tavoittaaksemme mahdollisia tietokantojen ulkopuolisia aineistoja.

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Osumia	Valitut
Google Scholar	tutkimus varhaiskasvatus lapset vieraskielisyys	2014–2024	113	3

Google Scholar	vieraskieliset lapset varhaiskasvatuksessa	2014–2024	188	2
Google Scholar	early childhood education support foreigners	2014–2024	18300	1
Google Scholar	cultural diversity friendship early childhood education	2014–2024	16400	1
Google Scholar	investigación niños amistad y extranjería jardín infantil	2014–2024	554	1
Varhaiskasvatuksen tiedelehti	kieli	2014–2024	30	3
Varhaiskasvatuksen tiedelehti	kaverisuhteet	2014–2024	6	1
Manuaalinen haku	kieli			1
Manuaalinen haku	culturally responsive teaching			1
Yhteensä				14

Taulukko 2. Aineiston haun rajaukset

Opinnäytetyöhön valikoitui 14 aineistoa, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Valitsimme aineistot sisäänotto- ja poissulkukriteerien avulla. Vertaisarvioitujen artikkeleiden lisäksi käytimme muutamia tutkimuskysymyksen kannalta hyödyllisiä pro gradu -tutkielmia, yhtä väitöskirjaa sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön, Kieliverkoston ja Lukukeskuksen tuottamia julkaisuja. Aiheeseen liittyviä AMK- ja YAMK-opinnäytetöitä olisi myös ollut saatavilla, mutta rajasimme ne tarkoituksellisesti käytettävien aineistojen ulkopuolelle. Aineistoista valikoituneet teemat muodostuivat aiheista, jotka toistuivat tutkimuksissa useimmin. Teemojen aiheet olivat aineistoissa hyvin perusteltuja. Yleisimpiä aiheen kannalta tärkeitä teemoja olivat esimerkiksi kielitietoisuus, ystävyyssuhteiden edistäminen ja interkulttuurinen kompetenssi varhaiskasvatuksessa. Käyttämämme aineistot esitellään taulukossa 3.

Tekijä(t), julkaisija ja julkaisuvuosi	Julkaisun nimi
Ebersole, M., Kanahale-Mossman, H. & Kawakami, A. Journal of Education and Training Studies. 2016.	Culturally Responsive Teaching: Examining Teachers' Understandings and Perspectives.
Honko, M. & Mustonen, S. Journal of Early Childhood Education Research, Jyväskylän yliopisto. 2020.	Miten monikielisyys ja kielitietoiset toimintatavat koetaan varhaiskasvatuksessa?
Honko, M. & Mustonen, S. Journal of Early Childhood Education Research, Jyväskylän yliopisto. 2021.	Lisää taitoja ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen: Tavoitteena tasa-arvoisempi ja kielitietoisempi varhaiskasvatus.
Karhunen, S. Jyväskylän yliopisto. 2018.	Kulttuurisesti moninaisten vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa.
Khalfaoui, A., GarcíaCarrión, R. & VillardónGallego, L. Early Childhood Education Journal. 2020.	A Systematic Review of the Literature on Aspects Affecting Positive Classroom Climate in Multicultural Early Childhood Education.
Kinossalo, M., Villacís, I. & Tammelin, V. Lukukeskus. 2022.	Monikielinen lukutaito – perheiden ja ammattilaisten toiveet, tarpeet ja haasteet monikielissä toimintaympäristössä.
Lehto, L. Turun yliopisto. 2020.	Monikielisten lasten suomen kielen ja oman äidinkielen kehityksen tukeminen esiopetuksessa.
Nivala, E. Journal of Early Childhood Education Research. 2021.	Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa.
Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023.	Väestönmuutoksen vaikutukset varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiseen.

<p>Palojärvi, A., Mård-Miettinen, K., Koivula M. & Rutanen, N.</p> <p>Journal of Early Childhood Education Research. 2021.</p>	<p>Eksperttiopettajan kielikasvatuksen käyttöteoria monikielisten lasten varhaiskasvatuksessa.</p>
<p>Pennanen, M.</p> <p>Tampereen yliopisto. 2021.</p>	<p>Lapsen tuen tarpeen syyn yhteys toteutu-neeseen tukeen sekä käytössä oleviin tehostetun ja erityisen tuen tukitoimiin.</p>
<p>Suri, D. & Chandra, D.</p> <p>Journal of Ethnic and Cultural Studies. 2021.</p>	<p>Teacher's Strategy for Implementing Multi-culturalism Education Based on Local Cultural Values and Character Building for Early Childhood Education.</p>
<p>Taivassalo, E.</p> <p>Kieliverkosto. 2016.</p>	<p>Toisen kielen oppimisen tukeminen päiväko-dissa.</p>
<p>Vargas, B., Correa Dávila, C., Delbene Palma, C., Parra Agüero, J. & Valentina, L.</p> <p>Universidad Católica Silva Henríquez. 2018.</p>	<p>Migración y creencias de los párvulos en se-gundo ciclo de la educación parvularia.</p>

Taulukko 3. Valitut aineistot.

5.4 Kuvailun rakentaminen

Seuraavana vuorossa on kuvailun rakentamisen vaihe. Sen tavoitteena ei ole aineiston esitely, vaan aineiston sisäinen vertailu, vahvuuksien ja heikkouksien analysointi olemassa olevasta tiedosta sekä laajempien päätelmien tekeminen aineistosta (Heinrich 2002, Polit & Beck 2012). Käsittelyosan rakentaminen on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen ydin ja sen tavoitteena on vastata tutkimuskysymykseen (Kangasniemi ym. 2013, 299).

Ilmiön kannalta merkitykselliset seikat haetaan valitusta aineistosta, jotka ryhmitellään sisällön mukaan kokonaisuuksiksi. Pääsisältö on mahdollista rakentaa eri tavoin, tutkimuskysymyksen mukaan. Ilmiötä tarkastellaan teemoittain tai kategorioittain. (Carnwell & Daly 2001, Grant & Booth 2009.)

Apiainen ym. (2018, 225–242.) mukaan, teemoitteluanalyysin ensimmäinen vaihe on aineistoon tutustuminen. Sen jälkeen etsitään osat, jotka ovat merkityksellisiä ja vastaavat tutkimuskysymykseen. Kun valitut osat on saatu kasaan, niistä etsitään samankaltaisuuksia, jonka perusteella ne jaetaan eri kategorioihin. Näistä kategorioista muodostuvat alustavat teemat. Alkuperäiseen aineistoon palataan vielä useasti, kunnes lopulliset teemat muodostuvat.

5.5 Tulosten tarkastelu

Tulosten tarkastelu on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen viimeinen vaihe. Siinä arvioidaan tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta. Se sisältää sisällöllisen ja menetelmällisen pohdinnan. Kirjallisuusperusteisuudesta huolimatta on olennaista, että kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa on pohdinta tuotetusta tuloksesta. (Kangasniemi ym. 2013, 297.)

Tarkasteluosa voi sisältää tutkimuskysymyksen kritisointia hyvän tieteellisen tavan mukaisesti. Tarkastelussa voidaan lisäksi hahmotella mahdollisia tulevaisuuden haasteita ja kysymyksiä, sekä esittää jatkotutkimusaiheita ja johtopäätöksiä. (Kangasniemi ym. 2013, 294.)

6 Tulokset

6.1 Suomen kielen opetus varhaiskasvatuksessa

6.1.1 Kielitietoisuus ja S2-opetus

Lapsi on vastaanottavainen silloin, kun uuden kielen omaksumisen mahdollisuus on olemassa. Kuitenkin perheen vähäinen kiinnostus aihetta kohtaan voi vaikuttaa negatiivisesti lapsen uuden kielen oppimiseen. Tämä siis rajoittaa lapsen uuden kielen käyttöönottoa itsensä ja muiden kanssa. (Vargas ym. 2018, 29.)

Tällä hetkellä lapsen saama tuki hänen kasvuunsa ja oppimiseensa keskittyy koulun ja päiväkodin nivelvaiheeseen eli esiopetukseen. Vieraskielisten lasten kohdalla menee kauemmin siinä, että tuen tarpeet selvitetään, kun verrataan suomen-, ruotsin-, ja saamenkielisiin lapsiin. Järjestelmä tarkastelee suurimmaksi osaksi kasvun ja oppimisen tukea, mutta sosiaaliset haasteet ja käyttäytymisen haasteet ja niiden tukeminen on vaativampaa ja monimuotoisempaa. Jos esikoulu on vain yksivuotinen, kasaantuu tuen tarve voimakkaasti juuri esikouluvaiheeseen. Tämä vähentää aikaa pienempien lasten ryhmässä, joka taas lisää tuen tarvetta myöhemmin. Jos esiopetus olisi kaksivuotinen, paine ei kasaantuisi yhteen vuoteen. Näin tavoitettaisiin aiemmin ne lapset, jotka saapuvat varhaiskasvatuksen piiriin pakollisen esiopetusvaiheen alkaessa. (Pennanen 2021, 59.)

On opetuksenjärjestäjästä riippuvaa, minkä verran ja kuinka laadukasta S2-opetusta tarjotaan, koska perusopetuslaki ei velvoita siihen. S2-opetus tähtää valmistavan opetuksen tavoin akateemisen kielitaidon varmistamiseen, jota oppimisessa tarvitaan. Sen vuoksi opetuksen laadulla on oppimisen eroja kaventava merkitys. (Lehto 2020, 70.)

Monikielisyyttä ja vähemmistökielten asemaa on huomioitu kasvatuksessa sekä opetuksessa liian vähän kielipainotusyksiköitä lukuun ottamatta. Suomen kielen käyttäminen ja oppiminen on tärkeää, mutta nykyään tiedetään, ettei pelkästään valtakielen käyttäminen ole yksilön hyvinvoinnin, oppimisen tai kotoutumisen kannalta paras tapa. (Honko & Mustonen 2021, 30.)

6.1.2 Suomen kielen tukemisen keinoja

Varhaiskasvatuksen opettajat mukauttavat paljon puhettaan lisätäkseen ymmärrettävyyttä. Sanojen tai rakenteiden toisto, lyhyet lauseet ja paikoin liioiteltu sanojen painotus ovat yleisesti käytettyjä keinoja. (Taivassalo 2016.)

Kielentutkimuksen perusteella on olemassa useita kielimuotoja, joita hyödynnetään vuorovaikutustilanteissa silloin, kun toinen kielenkäyttäjä on osaavampi ja hän pyrkii selkeyttämään puhettaan. Esimerkkinä tästä on ulkomaalaispuhe, jota voidaan käyttää suomea toisena kielenään puhuvan kanssa. (Taivassalo 2016.)

Kieli ja sen oppiminen saavat iloa aikaan varhaiskasvatuksessa. Tilanteet, joissa lapsi pääsee toimimaan kielellisen asiantuntijan roolissa ja muut lapset sekä aikuiset mallintavat häntä, auttavat oppimisessa sekä uusien näkökulmien löytämisessä. Lisäksi huumori toimii näiden tilanteiden voimavarana. Oman erityistaidon huomioiminen tuottaa lapselle nautintoa, sekä iloa ryhmän aikuiselle. (Honko & Mustonen 2020, 536–537.) Eri kieliin tutustuminen, kielten piirteiden vertailu sekä kielellisestä moninaisuudesta keskusteleminen ovat keinoja, jotka edistävät lasten kielitietoisuutta sekä myönteisen asenteen muodostumista monikielisyteen. (Palojärvi ym. 2021, 123.)

Varhaiskasvattajien mukaan lapset suhtautuvat monikielisyteen uteliaisuudella ja tuntien ylpeyttä omasta kielestään. Varhaiskasvatuksella onkin tärkeä tehtävä vaalia tätä ylpeyttä, jotta lapsen valmiudet ympäristön monenlaisten asenteiden kohtaamiseen kasvavat tulevaa koulupolkua ajatellen. Toisinaan ymmärtämisen ja itsensä ilmaisun haasteet voivat aiheuttaa lapselle turhautumista, jonka käsittelyssä aikuisen antaman tuen merkitys korostuu. Sopivan haastavat keskustelutilanteet ovat lapselle mahdollisuus oppia uusia kielellisiä ilmauksia. Aikuinen tai vertainen voi tarjota lapselle tukea, kun hänellä on tarve ilmaista itseään, mutta haasteita tulkita tai saada haluamansa ilmaisu tuotetuksi. Samalla kasvattaja saa tärkeää tietoa lapsen taidoista, kun hän on tämän kanssa vuorovaikutuksessa. Tilanteita ei siis kannata vältellä, vaan rakentaa vuorovaikutuksesta mahdollisimman rikasta. Näin arjessa syntyy paljon spontaaneja tilanteita, jotka vaativat oikea-aikaista tukea ja neuvottelua. Samalla voidaan oppia selviytymään tilanteista yhdessä sekä sietämään niistä heräviä tunteita. Parhaassa tapauksessa haasteet voidaan kääntää oivaltamisen ja onnistumisen iloksi. (Honko & Mustonen 2020, 542.)

Lasten kotikieliä nostetaan esiin ja hyödynnetään sen vuoksi, että kieliä kohtaan voidaan osoittaa arvostusta, sekä vahvistaa monikielisen identiteetin rakentumista. Samalla koko lapsiryhmälle avautuu ikkuna monikielisyteen ja kieliin, joita käytetään lähiympäristössä. (Palojärvi ym. 2021, 138.) Lapsia, joilla on yhteinen äidinkieli, voidaan sijoittaa esimerkiksi esiopetuksessa eri pienryhmiin. Näin he saavat mallia suomea äidinkielenään puhuvilta lapsilta ja puhuvat myös itse oman äidinkielensä sijasta suomea. (Karhunen 2018, 45.)

6.2 Yhteenkuuluvuuden ja ystävyyssuhteiden edistäminen

6.2.1 Lapsen kuuluminen yhteisöön

Kasvattajalla on merkittävä asema ystävyyssuhteiden ja vuorovaikutuksen ylläpitämisessä sekä edistämässä. Aikuisen apua tarvitaan lasten mukaan leikeissä tai silloin, kun riitoja selvitetään. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023, 58.)

Lapsen osallisuuden edistäminen on yksi tärkeistä tavoitteista varhaiskasvatuksessa. Arjessa kasvattaja pyrkii luomaan lapselle mahdollisuuksia, joissa tämä voi kokea uusia osallisuuden kokemuksia. Toiminnan suunnittelussa ja toiminnoissa tuetaan lapsen osallistumista. Varhaiskasvatuksessa on osallisuuden merkityksen tiedostamisen lisäksi jo paljon toimintatapoja, joilla voidaan kehittää osallisuuden toimintakulttuuria. (Nivala 2021, 53.)

Lapsen oma varhaiskasvatusryhmä on lapsen konkreettisin yhteisö, missä syntyy ryhmään kuulumisen tunne. Tämä perustuu siihen, että lapsi hyväksytään osaksi ryhmää ja että myös hän itse haluaa siihen liittyä. Tämä lähtökohta toteutuu lasten välisessä vuorovaikutuksessa sen kautta, kuinka häneen itseensä suhtaudutaan ja kuinka hän puolestaan muihin suhtautuu. Kasvattajan tehtävänä on tukea lapsen ryhmään liittymistä edistämällä lasten välistä molemmin puolin hyväksyvää vuorovaikutusta. (Nivala 2021, 53.)

Nivala (2021, 54) kirjoittaa, että yhteisöön liittyminen ja sen toimintaan osallistuminen tukevat tunnetta yhteisöön kuulumisesta. Lapsi tutustuu toisiin yhdessä tekemällä ja näin vähitellen alkaa kokea yhteenkuuluvuutta muiden kanssa. Lapsi saa kokemuksia tärkeänä yhteisön jäsenenä olemisesta tehden osansa yhteisissä toiminnoissa saaden samalla palautetta.

6.2.2 Kasvattajan merkitys ryhmäytymisessä

Kasvattajan tehtävä on varmistaa, että lapsi saa hyväksytyksi tulemisen tunteita sellaisena kuin on, riippumatta suorituksistaan. Kun luodaan ilmapiiri, jossa kaikki otetaan mukaan ja tietoisesti kiinnitetään huomio jokaisen lapsen vertaissuhteisiin ja niiden tukemiseen, rakentuu sosiaalinen ympäristö, jossa jokaiselle lapselle löytyy mukana olemisen mahdollisuuksia riippumatta yksilöllisistä ominaisuuksista. (Nivala 2021, 54.) Opettajan ymmärrys ja kulttuurisensitiivinen opetus muodostuu kulttuurisensitiivisten aktiviteettien luomisesta, pyrkimisestä kohti kulttuurisensitiivistä perspektiiviä ja kulttuurisensitiivisenä opettajana olemisesta (Ebersole ym. 2016, 100).

Khalfaouin ym. (2020, 71) mukaan positiivista oppimisen prosessia tehostavaa ja sosiaalista kehittymistä tukevaa ilmapiiriä voidaan edistää monikulttuurisessa esikouluryhmässä monin

keinoin. Pedagogiikka, ohjaamistilanteiden pidempi kesto sekä lapsen ja aikuisen välinen tuettu vuorovaikutus edistävät myönteistä ryhmähenkeä. Osa sitä ovat myös vertaisten vuorovaikutus ja ystävyys sekä lapsen kehityksen tukeminen. Myös tunteiden tukemisen ilmapiiri sekä perheen ja kasvattajan välinen luottamukseen perustuva suhde ovat osa tätä kokonaisuutta. Toisaalta rakenteelliset näkökulmat, kuten pienet ikätoverien muodostamat ryhmät ja lasten kesken jaettavat materiaalit ovat osa myönteistä ryhmähenkeä.

6.3 Interkulttuurinen kompetenssi varhaiskasvatuksessa

6.3.1 Kasvattajan interkulttuurinen kompetenssi

Varhaiskasvatushenkilöstön kieli- ja kulttuuritietoisuuden lisääminen on yksi tapa edistää lasten kehitystä, oppimista ja osallisuutta tasa-arvoisesti (Honko & Mustonen 2021, 31). Suomen kielen kehityksen tukemisen lisäksi varhaiskasvatuksen opettajalla on velvoite nostaa esiin kulttuurista moninaisuutta (Karhunen 2018, 47).

Karhunen (2018, 24) toteutti laadullisen tutkimuksen, jossa tuotiin esiin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ja näkemyksiä kulttuurisesta moninaisuudesta varhaiskasvatuksessa. Kaikista merkittävimpana varhaiskasvatuksen opettajat pitivät sitä, että kasvattaja haluaa kohdata lapsen tarpeet aidosti ja olla kasvatusyhteistyössä vanhempien kanssa. Kasvattajan omaa kiinnostusta muita kulttuureja kohtaan pidettiin osana asennoitumista. Oman asiantuntijuuden koettiin vahvistuvan ja ajattelumaailman avartuvan, kun työskenneltiin kulttuurisesti moninaisten perheiden kanssa. Tämän lisäksi olennaisena pidettiin asennoitumista kaikenlaisiin perheisiin ja lapsiin heitä kohdatessa. Vastaajat kertoivat tiedon eri kulttuureista olevan hyödyllistä, mutta tärkeimpänä pidettiin henkilökunnan positiivista asennoitumista moninaisten perheiden kohtaamisessa.

Eri varhaiskasvatusyksiköissä on monikulttuurisuusyhdyshenkilöitä, joiden tapaamisilla pyritään vahvistamaan kulttuurista kompetenssia kouluttautumisen lisäksi. Vastaajat kokivat saaneensa uutta tietoa kieliin ja kulttuureihin liittyen. Tapaamiset monikulttuurisuusyhdyshenkilön kanssa koettiin toimivan vertaisryhmänä, joissa kokemusten kautta opittiin yhdessä. (Karhunen 2018, 48.)

Monikulttuurisissa varhaiskasvatusryhmissä työskenteleville vuonna 2017 tehdyn verkkokyselyn perusteella varhaiskasvatuksen henkilöstö kaipasi yleistä tietoa monikielisyydestä ja -kulttuurisuudesta työnsä tueksi. Lisäksi varhaiskasvatuksen työkentällä kaivattiin kielitietoisien toiminnan malleja ja keinoja saada kielenopetuksesta entistä tarkoituksenmukaisempaa. Tämän lisäksi kasvattajat toivoivat tukea lasten ja perheiden kohtaamiseen yksilötasolla. (Honko & Mustonen 2021, 33.)

Parhaimmillaan työyhteisö pystyy tukemaan varhaiskasvatuksen opettajan kulttuurisen kompetenssin kehittymistä. Varhaiskasvatuksen opettaja puolestaan pyrkii kehittämään työyhteisöä huomioimaan kulttuurisesti moninaisia perheitä entistä paremmin. Koska perheiden monimuotoisuus lisääntyy jatkuvasti varhaiskasvatuksessa, se kannustaa ja velvoittaa varhaiskasvatuksen opettajia kehittämään asiantuntijuuttaan. (Karhunen 2018, 44.)

6.3.2 Interkulttuurinen kompetenssi lapsiryhmän toiminnassa

Kolme seikkaa muodostaa opettajan ymmärryksen ja perspektiivin kulttuurisesti sensitiivisessä opetuksessa. Ensimmäinen näistä on kulttuurisensitiivisten aktiviteettien luominen, toinen on pyrkiminen kohti kulttuurisensitiivistä näkökulmaa ja kolmas on kulttuurisensitiivisenä opettajana oleminen. (Ebersole ym. 2016, 100.)

Khalfaouin ym. (2020, 71) tuottaman systemaattisen kirjallisuuskatsauksen 14:n artikkelin pohjalta saatua näyttöä voidaan käyttää edistämään positiivista ilmapiiriä ryhmässä. Positiivisella ilmapiirillä pyritään tehostamaan oppimisen prosessia ja sosiaalista kehittymistä kulttuurisesti moninaisissa esikouluryhmissä. Löydökset osoittavat, että positiiviseen ilmapiiriin vaikuttavat kahdeksan näkökulmaa. Ensimmäinen näistä on pedagogiikka käytännössä sekä sen sisältämä pidempi aika ohjeistamiseen. Muita positiivisen ilmapiirin rakentavia tekijöitä ovat lapsen ja aikuisen välinen tuettu vuorovaikutus, vertaisten vuorovaikutus ja ystävyys, lapsen kehitys, opettajan ohjaama tunteiden tukeminen sekä opettajan ja perheen luottamukseen perustuva yhteistyö. Toisaalta rakenteelliset näkökulmat, kuten pienet ikätoverien muodostamat ryhmät ja lasten kesken jaettavat materiaalit ovat osa ryhmän positiivista ilmapiiriä.

Vastaajilta saatuihin tietoihin perustuvassa laadullisessa tutkimuksessa tarkasteltiin opettajan kulttuurisen moninaisuuden opettamisen painoarvoa lapsen minäkuvan rakentumisessa tämän varhaislapsuudessa. Kulttuurisen moninaisuuden painotuksen tarkoitus on opettaa kunnioitusta, arvostusta ja empatiaa ryhmässä, jossa on eri kulttuuritaustaisia lapsia. Strategioita ovat esimerkiksi tukemisstrategia (eng. contribution strategy) ja ongelmanratkaisustrategia (eng. problem-based learning strategy) (Suri & Chandra 2021, 276.)

Surin ja Chandran (2021, 277) mukaan tukemisstrategiaa käytetään, koska se auttaa lasta ymmärtämään yhteiskunnan sosiaalisia realiteetteja, kulttuuria, uskonnollisia eroavuuksia, etnisyyttä ja kielellisiä eroja. Strategian avulla lapsi tekee havaintoja, ottaa oppia esimerkkien kautta ja kertaa oppimaansa. Käytännössä tukemisstrategiaa toteutetaan rooleileikeillä vastavuoroisessa kunnioituksessa, huomioiden erilaisia kulttuureja ja etnisyyttä. Ongelmanratkaisustrategiaa käytetään, koska sen nähdään auttavan lasta ymmärtämään sosiaalisia suhteita yhteiskunnassa ja se on tehokas opettamaan yhteiskunnan arvoja ja sääntöjä. Strategia on

lähestymistapana yleinen lasten parissa, koska se auttaa lasta ymmärtämään ongelman syvällisemmin ja löytämään siihen ratkaisun. Opettajan rooli on esittää useita haasteita, kysyä kysymyksiä, yksinkertaistaa tutkimista ja helpottaa dialogia. (Suri & Chandra 2021, 279.)

6.3.3 Interkulttuurinen kompetenssi kasvattajan ja huoltajien yhteistyössä

Jos ympäristöstä asetetaan perheelle ja lapselle paineita vain yhdessä kulttuurissa elämiselle tai kulttuurien moninaisuudelle ei anneta arvoa, luo se paineita ja haasteita lapsen minäkuvan rakentumiselle (Honko & Mustonen 2021, 34). Kasvattajan interkulttuurisen kompetenssin kehittyessä keinot moninaisten vanhempien osallisuuden vahvistamiseen ja heidän perheidensä tarpeiden huomioimiseen lisääntyvät ja taidot niihin vastaamiseen arjessa kehittyvät (Karhunen 2018, 50).

Kokopäiväpedagogiikkaan tulisi pyrkiä. Se tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että tuokiokeskeisyydestä siirrytään tilanteisiin, joissa lasten ja näiden huoltajien kotikieltä käytetään arjen seassa, ei ainoastaan muutamia kertoja ohjattuna. Vanhempien oman kielen osaamista pyritään tuomaan esiin luontevasti päiväkodin arjessa. (Palojärvi ym. 2021, 136.)

On olemassa tilanteita, joissa toimintakulttuuri ja varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat vieraita joillekin vanhemmille, riippuen esimerkiksi lähtökulttuurista tai koulutustaustasta. Vuonna 2017 tehdyssä verkkokyselyssä osa varhaiskasvatuksen henkilökunnasta koki tarvitsevansa materiaaleja eri kielillä, kuten ohjeita ja kirjallisia tiedotteita suomalaisesta varhaiskasvatuksesta yhteistyön tueksi. (Honko & Mustonen 2021, 36.) Monet perheet toivovat täsmennystä siihen, kuinka roolit kielen opettamisessa menevät. Monesti ajatellaan, että varhaiskasvatuksessa opetetaan suomen kieltä ja lapsen äidinkielen opettaminen jää huoltajien vastuulle. Vanhemmat toivoisivatkin apua ja tukea tiedon muodossa. Varhaiskasvatus tarvitsee materiaalia monikielisten perheiden tiedottamisen avuksi. (Kinossalo ym. 2022, 32.)

Kinossalon ym. (2022, 31) mukaan vanhempien osallisuutta kielellisesti moninaisessa yhteistyössä vahvistamalla voidaan vahvistaa perheiden ja varhaiskasvattajien rooleja. Varhaiskasvatukseen voidaan lisätä käytänteitä, jotka ottavat lapsen monikielisen osaamisen huomioon.

Honkon ja Mustosen (2020, 543) mukaan monikielisyys ei ole ainoastaan haaste, vaan myös ilon tuottaja. Vuonna 2017 tehdyn verkkokyselyn aineistosta nousee esille myös ylpeys omasta kielestä sekä antoisa yhteistyö perheiden kanssa. Tärkeää oli se, että vanhemmat otetaan osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Kehittämiskohteeksi nousi se, että myös maahanmuuttajaperheiden vanhemmat pääsisivät osallistumaan tämänhetkistä tilannetta enemmän toimintaan varhaiskasvatuksessa.

7 Yhteenveto ja pohdinta

7.1 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda varhaiskasvatuksessa työskenteleville mahdollisimman selkeästi jäsenneiltyä tietoa siihen, kuinka vieraskielisten lasten kaverisuhteita voidaan suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa tukea. Johtopäätöksenä on, että vieraskielisten lasten tukeminen suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa koostuu monesta tekijästä. Pedagogiset ratkaisut, kielitietoinen varhaiskasvatus sekä suomen kielen harjoittelu lisäävät lapsen osallisuutta ja kehittävät ystävyyssuhteita. Kasvattajan kulttuurinen kompetenssi, kulttuurinen kompetenssi lapsiryhmässä sekä kulttuurinen kompetenssi huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä luovat monimuotoisen kokonaisuuden. Sen kautta vieraskielisen lapsen on mahdollista olla oma itsensä osana vuorovaikutusta ja arvokas kaikkine ominaisuuksineen. Myönteinen ilmapiiri lapsiryhmässä, sekä kasvattajan merkitys ryhmän muodostumisessa ja toiminnan suunnittelussa ovat seikkoja, jotka auttavat lasta ymmärtämään toista ja solmimaan ystävyyssuhteita.

Opinnäytetyössä käyttämämme aineistot olivat keskenään hyvin saman kaltaisia eivätkä tulokset olleet ristiriidassa keskenään. Tutkimuksia löytyi paljon siitä, kuinka lapsen suomen kielen taitoa voidaan tukea ja kuinka lapsen osallisuutta voidaan varhaiskasvatuksessa vahvistaa. Opinnäytetyötä tehdessämme vastaan ei kuitenkaan tullut yhtään sellaista aineistoa, jossa olisi keskitytty sekä vieraskielisyyteen, että ystävyyssuhteisiin. Koska tutkimuskysymys ja käsittelemämme aihe ovat laajoja, emme ole käsitelleet kaikkia tutkimuskysymyksen vastausten osia syvällisesti ja joitain seikkoja voi puuttua. Pyrimme ottamaan aineistoissa kaikista useimmin toistuneet seikat huomioon tuloksia kootessamme, joten mitään aiheen kannalta olennaista tuskin jäi käsittelemättä.

Perheiden ja varhaiskasvatuksen rooleja vahvistetaan osallistamalla vanhempia monikielisessä yhteistyössä. Kielitietoisia ja lapsen monikielisen osaamisen huomioivia käytäntöjä voidaan lisätä varhaiskasvatukseen. (Kinossalo ym. 2022, 31.) Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa toteutuu erityisesti yhteisöllisyyden kautta lapsen toimiessa ryhmässä muiden kanssa. Lapsi saa tällöin hyviä kokemuksia ja kokee itsensä arvokkaaksi. (Nivala 2021, 54.)

Lapsen kehitystä, oppimista ja osallisuutta voidaan tasa-arvoisesti tukea lisäämällä varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietoisuutta eri kielistä ja kulttuureista (Honko & Mustonen 2021, 31). Pedagogiset käytännöt kuten oppimistilanteiden suunnittelu ja toteuttaminen sekä lapsen emotionaalinen kehitys positiivisten ihmissuhteiden kautta ovat ratkaisevia tekijöitä kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle (Khalifaoui ym. 2020, 71).

Kielitietoisuuden tavoite on, ettei ainoastaan yksittäistä kielen käyttöä ja taitoa tueta, vaan siinä pyritään toiminnalliseen monikielisyteen. Ystävyyssuhteiden rakentaminen on haastavampaa niillä lapsilla, jotka eivät osaa valtakieltä. Välttämättä edes hyvä kielitaito ei riitä tasa-arvoisen osallisuuden rakentamiseen. Tämän vuoksi yhteisön tulee olla avoin, joustava ja tukea tarjoava. Jotta yhteisöstä tulisi kielen ja kulttuurin monimuotoisuudelle avoin, voidaan jo varhaiskasvatuksessa ohjata koko lapsiryhmää moninaisuuden hyväksymiseen. Kasvattaja tuo lapselle ilmi sen, että suomen kieli voi näyttää ja kuulostaa monenlaiselta, ja että suomen kielen lisäksi on olemassa muita kieliä, jotka ovat yhtä arvokkaita. (Honko & Mustonen 2021, 30–39.)

Kasvattajan tärkeys korostui jokaisessa vieraskielisen lapsen kaverisuhteiden tukemisen teemassa. Kasvattajan tietoisuus aiheesta, ammatillinen kasvu sekä halu tuoda kulttuurinen monimuotoisuus näkyväksi varhaiskasvatuksen arjessa ovat ratkaisevia tekijöitä vieraskielisten lasten kaverisuhteiden tukemisessa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa. Monet teemoista ovat sellaisia, että ne voidaan saada osaksi päiväkodin arkea sujuvasti, ilman sen suurempia resursseja. Osa tukemisen keinoista vaatii aikaa, perehtymistä ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muovautumista. On selvää, että varhaiskasvatuksessa työntekijöillä on usein kiire ja pulaa henkilökunnasta. Kuitenkin kasvattajan omalla työllä on lapsen kaverisuhteiden tukemisessa valtava merkitys, kuten tulokset osoittavat. Opinnäytetyössä on tuotu esiin isompien kokonaisuuksien lisäksi pienempiä, helposti arkeen mukaan otettavia keinoja tukea vieraskielistä lasta tämän ystävyyssuhteissa ja pidämme löytämiämme tuloksia yleisesti hyvin hyödynnettävinä.

7.2 Eettiset lähtökohdat ja luotettavuuden tarkastelu

Pohdimme opinnäytetyön kirjoittamisen prosessin aikana käyttämiämme termejä ja niiden eettisyyttä. Saukkonen (2019) kirjoittaa, että suomen, ruotsin tai saamen kielen opettamisen sijaan voitaisiin puhua mieluummin kielitaidon kehittämisestä. Vieraskielisyys -termiä käytetään yleisesti sitä kunnolla määrittelemättä ja se voi joissain tapauksissa olla jopa leimaava. Sen käyttö on järkevää vain silloin, kun halutaan vastinpari suomen, ruotsin tai saamen kieltä puhuville. (Saukkonen 2019.) Vieraskielisyys -termin sijaan on mahdollista puhua niistä lapsista, jotka puhuvat muuta, kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään. Näin pitkän käsitteen lisääminen opinnäytetyöhön voisi kuitenkin vaikeuttaa tekstin ymmärrettävyyttä. Opetushallituksen (2019a, 5) mukaan käsitteistö kulttuuriseen moninaisuuteen liittyen on osin epämääräinen ja laaja. Kulttuurisen moninaisuuden lisäksi puhutaan myös interkulttuurisuudesta ja monikulttuurisuudesta. Kaikkia näitä käsitteitä voidaan kritisoida, mutta kulttuurinen moninaisuus on vakiintunut käsitteeksi esimerkiksi opetushallituksessa.

Olemme kiinnittäneet erityistä huomiota englannin- ja espanjankielisten lähteiden suomentamiseen. Käännös poikkeaa aina alkuperäisestä tekstistä ja ilmaiseminen eri kielten välillä vaatii tulkintaa, muokkausta ja selityksiä (Paloposki 2015, 298). Ingon (1990, 293) mukaan kääntäjän ensisijainen tehtävä on merkityksen siirtäminen niin, että se säilyy mahdollisimman samankaltaisena. Käännöksissä voi olla pieniä epätarkkuuksia.

Kuten Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) HTK-ohjeesta tulee ilmi, tutkimuksessa noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja. Näitä ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Kriittinen arviointi edellyttää tieteen avoimuutta ja sitä toteutetaan esimerkiksi niin, että kerätty tutkimukseen perustuva tieto tallennetaan muiden tutkijoiden saataville (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Olemme käyttäneet opinnäytetyön teorian pohjana kaikille avoimia tutkimuksia ja tallennamme opinnäytetyömme kaikkien saataville Theseukseen.

Keskeisin peruste mukaan otettavassa aineistossa on sisältö ja sen suhde niihin tutkimuksiin, jotka on valittu osaksi kirjallisuuskatsausta (Kangasniemi 2013, 296). Olemme pyrkineet tuomaan esiin mahdollisimman laajasti tietoa ja olemme käsitelleet tutkimuskysymystä monesta eri näkökulmasta niin, että valitut tutkimukset tukevat toisiaan. Tuomme esiin myös niitä seikkoja, jotka saattavat olla esteenä vieraskielisten lasten kaverisuhteiden tukemisessa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa.

Olemme ottaneet tulosten tarkastelun vaiheeseen mukaan mahdollisimman monta vertaisarvioitua artikkelia. Kunnioitamme muiden tutkijoiden työtä merkitsemällä lähteet huolellisesti. Olemme olleet tarkkoja siinä, mitä tietokantoja käytämme ja huomioineet sen, että tieto on mahdollisimman uutta.

Ensisijaisesti tutkijalle kuuluu vastuu siitä, että hyvää tieteellistä käytäntöä noudatetaan. Osittain vastuu on myös ohjaajalla sekä korkeakoulun johdolla. Kun opinnäytetyötä tehdään, on oltava huolellinen, rehellinen, avoin ja kunnioitettava muiden tutkijoiden tekemää työtä. Opinnäytetyön tekijän ammattikorkeakoulussa tulee hallita opinnäytetyöprosessissaan hyvä tieteellinen käytäntö. (Raivo & Lempinen 2020, 5–9.)

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimusaiheena voisi olla vieraskielisten lasten ystävyysuhteiden tukeminen esihenkilöiden näkökulmasta. Voitaisiin miettiä, kuinka esihenkilö pystyisi tuomaan varhaiskasvatustyhteisöön toimintakulttuuria, joka tukisi moninaisten perheiden huomioimista ja näin auttaisi vieraskielisten lasten kaverisuhteiden muodostumista.

Opinnäytetyössä sivusimme huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä ja heidän osallisuuttaan. Jatkotutkimusaiheena voisi olla se, kuinka vieraskielisten lasten huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä saataisiin sujuvampaa ja lapsen osallisuutta tukevaa.

Lähteet

Apiainen, R., Åstedt-Kurki, P., Palonen, M. & Kylmä, J. 2018. Sateenkaariperheiden äitien kokemuksia perheensä elämästä ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä. Integratiivinen kirjallisuuskatsaus. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 3/2018. 225–242. Viitattu 26.9.2024. Saatavissa [Sateenkaariperheiden äitien kokemuksia perheensä elämästä ja siihen yhteydessä olevista tekijöistä – integratiivinen kirjallisuuskatsaus | Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti \(journal.fi\)](#)

Arikka, E. & Leinonen, S. 2022. Opettajien näkemyksiä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ystävyys- ja kaverisuhteista. Turun yliopisto. Pro gradu. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa [https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/154207/PRO%20GRADU%20\(2\).pdf?sequence=1](https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/154207/PRO%20GRADU%20(2).pdf?sequence=1)

Arvola, O. 2021. Varhaiskasvatus eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten osallisuuden ja oppimisen mahdollistajana. Turun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa <https://migrant-integration.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-08/ArvolaVarhaiskasvatus.pdf>

Burns N., & Grove S-K. 2005. The practice of nursing research. Conduct, critique, and utilization. Vol. 5. Elsevier Saunders, St. Louis.

Carnwell, M. & Daly, W. 2001. Strategies for the construction of a critical review of the literature. Nurse Education Practice Vol. 1 (2), 57–63.

Ebersole, M., Kanahale-Mossman, H. & Kawakami, A. 2016. Culturally Responsive Teaching: Examining Teachers' Understandings and Perspectives. Journal of Education and Training Studies Vol. 4 (2), 97–104. Viitattu 30.10.2024. Saatavissa [Culturally Responsive Teaching: Examining Teachers' Understandings and Perspectives | Ebersole | Journal of Education and Training Studies \(redfame.com\)](#)

Fitzgerald, S. M., & Rumrill, P. D. 2005. Quantitative alternatives to narrative reviews for understanding existing research literature. Work: Journal of Prevention, Assessment & Rehabilitation, Vol. 24 (3), 317–323.

Gazelle, H. 2006. Class climate moderates peer relations and emotional adjustment in children with an early childhood history of anxious solitude: A child × environment model. Developmental Psychology. Vol. 42, 1179–1192. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.6.1179>.

Grant, M. & Booth A. 2007. A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies. Health Information and Libraries Journal. Vol. 26 (2), 91–108. Viitattu 24.9.2024. Saatavissa <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x>

Halme, K. 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A-L. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino.

Heinrich, K. 2002. Slant, style and synthesis: 3 keys to a strong literature review. Nurse Author & Editor. Vol. 12 (1), 1–3.

Honko, M. & Mustonen, S. 2020. Miten monikielisyys ja kielitieteiset toimintatavat koetaan varhaiskasvatuksessa? Jyväskylän yliopisto. Journal of Early Childhood Education Research. Vol. 9 (2), 522–550. Viitattu 28.10.2024. Saatavissa <https://journal.fi/jecer/article/view/114145/67344>

Honko, M. & Mustonen, S. 2021. Lisää taitoja ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen: Taivotteena tasa-arvoisempi ja kielitieteisempi varhaiskasvatus. Jyväskylän yliopisto. Journal of Early Childhood Education Research. Vol. 10 (2), 28–44. Viitattu 28.10.2024. Saatavissa <https://journal.fi/jecer/article/view/114155/67354>

Ingo, R. 1990. Lähtökielestä kohdekieleen. Johdatusta käänntieteteeseen. Porvoo: WSOY.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S.-M., Pietilä, A.-M. Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Hoitotiede. Vol. 25 (4), 291–301. Viitattu 24.9.2024. Saatavissa <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286/77409>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2020. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa [KARVI_T0720.pdf](#)

Karhunen, S. 2018. Kulttuurisesti moninaisten vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.10.2024. Saatavissa [Microsoft Word - 4.5 Suvu KarhunenGradu 1.5.2018 \(1\) \(2\).docx \(jyu.fi\)](#)

Karila, K., Harju-Luukkainen, H., Juntunen, A., Kainulainen, S., Kaulio-Kuikka, K., Mattila, V., Rantala, K., Ropponen, M., Rouhiainen-Valo, T., Siren-Aura, M., Goman, J., Mustonen, K. & Smeds-Nylund, A-S. 2013. Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa –Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista Vol. 7. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KKA_0713.pdf

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Raportit ja selvitykset 6/2016. Opetushallitus. Viitattu 29.11.2024. Saatavissa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Khalfaoui, A., García-Garrón, R. & Anabo, I. 2023. Supporting children's friendship stability in a culturally diverse school with a dialogic approach: A case study. *Learning, Culture and Social Interaction*. Vol. 41. Viitattu 24.9.2024. Saatavissa <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210656123000533?via%3Dihub#bb0090>

Khalfaoui, A., García-Carrión, R. & Villardón-Gallego, L. 2020. A Systematic Review of the Literature on Aspects Affecting Positive Classroom Climate in Multicultural Early Childhood Education. *Early Childhood Education Journal*. Vol. 49, 71–81. Viitattu 29.10.2024. Saatavissa [A Systematic Review of the Literature on Aspects Affecting Positive Classroom Climate in Multicultural Early Childhood Education | Early Childhood Education Journal \(springer.com\)](#)

Kinossalo, M., Villacís, I. & Tammelin, V. 2022. Monikielinen lukutaito – perheiden ja ammattilaisten toiveet, tarpeet ja haasteet monikielisessä toimintaympäristössä. Lukukeskus. Viitattu 28.10.2024. Saatavissa [https://lukukeskus.fi/wp-content/uploads/2023/02/Monikielinen_lukutaito - tarpeet ja haasteet monikielisessa toimintaymparistossa.pdf](https://lukukeskus.fi/wp-content/uploads/2023/02/Monikielinen_lukutaito_-_tarpeet_ja_haasteet_monikielisessa_toimintaymparistossa.pdf)

Koivula, M. 2017. Lasten vertaisoppiminen päiväkodissa. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Erola-Pennanen (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Vastapaino.

Lehto, L. 2020. Monikielisten lasten suomen kielen ja oman äidinkielen kehityksen tukeminen esiopetuksessa. Pro gradu. Turun yliopisto. Viitattu 3.11.2024. Saatavissa https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/177533/lehto_lise.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Mattila, M. & Anglé, J. 2017. Vieraskieliset lapset eteläisellä Pohjanmaalla. Siirtolaisuusinstituutti. Vol. 9. Viitattu 17.9.2024. Saatavissa [J-09-ISBN-978-952-7167-24-3-Vieraskieliset-lapset-E-Pohjanmaalla-Siirtolaisuusinstituutti-2017.pdf \(doria.fi\)](#)

Muukkonen, P. 2017. Moninaisuus, monikulttuurisuus vai kansainvälisyys? *Terra*. 1/2017. Viitattu 20.9.2024. Saatavissa <file:///C:/Users/katar/Downloads/107161-Artikkelin%20teksti-190642-1-10-20210324.pdf>

Nivala, E. 2021. Osallisuuden vahvistaminen yksinäisyyden ehkäisemisenä varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*. Vol. 10 (1), 53–54. Viitattu 30.10.2024. Saatavissa <https://journal.fi/jecer/article/view/114149/67348>

Opetushallitus. 2016. Oma kieli - oma mieli. Oppilaan äidinkieli. Viitattu 28.11.2024. Saatavissa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/179673_oma_mieli_oma_kieli_1.pdf

Opetushallitus. 2019a. Opas opettajalle kulttuurisen moninaisuuden huomioimiseen perusopetuksessa. Viitattu 26.11.2024. Saatavissa <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/OpeOpas-KuTiMat%20%281%29.pdf>

Opetushallitus. 2019b. Tarvitaanko uutta tai päivitettyä käsitteistöä, kun puhutaan maahanmuutosta, kotoutumisesta tai kielellisestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta? Viitattu 28.11.2024. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/tietoa-meista/tarvitaanko-uutta-tai-paivitettya-ka-sitteistoa-kun-puhutaan-maahanmuutosta>

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 2.9.2024. Saatavissa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf

Opetushallitus. 2024a. Maahanmuuttotaustaiset oppijat varhaiskasvatuksessa. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa [Maahanmuuttotaustaiset oppijat varhaiskasvatuksessa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus. 2024b. Kaveritaidot ovat harjoiteltavia taitoja. Viitattu 24.9.2024. Saatavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kaveritaidot-ovat-harjoiteltavia-taitoja>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023. Väestönmuutoksen vaikutukset varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiseen. Viitattu 30.10.2024. Saatavissa [Väestönmuutoksen vaikutukset varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiseen: Kansalliset ja kansainväliset kokemukset, seurantaindikaattorit sekä lasten ja nuorten kuulemisen laatuksiteristö \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Paavola, H. 2021. Tavoitteena moninaisuuden ymmärtäminen. Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Lastentarhalehti 2/21. Viitattu 23.9.2024. Saatavissa <https://www.vol.fi/uutiset/tavoitteena-moninaisuuden-ymmartaminen/>

Palojärvi, A., Mård-Miettinen, K., Koivula M. & Rutanen, N. 2021. Eksperttiopettajan kielikasvatuksen käyttöteoria monikielisten lasten varhaiskasvatuksessa. Jyväskylän yliopisto. Journal of Early Childhood Education Research. Vol. 10 (3), 121–146. Viitattu 28. 10. 2024. Saatavissa <https://journal.fi/jecer/article/view/114173/67372>

Paloposki, O. 2015. Kääntämisen historia ja sen tutkimus. Saduista sarjakuviin, hartauskirjoista kirjavalioihin. Teoksessa Aaltonen, S., Siponkoski, N. & Abdallah, K. Käännettyt maailmat, 293–308.

Pennanen, M. 2021. Lapsen tuen tarpeen syyn yhteys toteutuneeseen tukeen sekä käytössä oleviin tehostetun ja erityisen tuen tukitoimiin. Pro gradu. Tampereen yliopisto. Viitattu 3.11.2024. Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/131263/PennanenMariana.pdf>

Pihlainen, K., Reunamo, J. & Kärnä, O. 2019. Lapset varhaiskasvatuksen arvioijina – Lasten mukavina pitämät asiat päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Helsingin yliopisto. Journal of

Early Childhood Education Research. Vol. 8 (1), 121–142. Viitattu 10.9.2024. Saatavissa <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/c6d73d08-7b63-4ed5-87d1-9fb210e6dd71/content>

Polit, D. & Beck, D. 2012. Nursing research. Generating and assessing evidence for nursing practice. Vol. 9. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.

Raivo, P. & Lempinen, P. 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUK-SET%202020.pdf? t=1578480382>

Rother, E. 2007. Revisão sistemática x Revisão narrativa. Acta Paul Enfermagem. Vol. 20 (2). Viitattu 24.9.2024. Saatavissa https://www.researchgate.net/publication/262718720_Systematic_literature_review_X_narrative_review

Saukkonen, P. 2019. Vieraskielinen väestö: kieliperusteisen tilastoinnin ongelmia ja ratkaisuvaihtoehtoja. Helsingin kaupunki. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa [Vieraskielinen väestö: kieliperusteisen tilastoinnin ongelmia ja ratkaisuvaihtoehtoja | Tutkimus- ja tilastotietoa Helsingistä](#)

Sisäministeriö. 2013. Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020-strategiasta. Valtioneuvosto. Viitattu 2.9.2024. Saatavissa [Maahanmuuton tulevaisuus 2020 fi.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Sopanen, P. 2018. Kielitietoisuus uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta -verkkolehti. Kieliverkosto. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2018/kielitietoisuus-uudessa-varhaiskasvatussuunnitelmassa>

Suri, D. & Chandra, D. 2021. Teacher's Strategy for Implementing Multiculturalism Education Based on Local Cultural Values and Character Building for Early Childhood Education. Journal of Ethnic and Cultural Studies Vol. 8 (4), 76-79. Viitattu 29.10.2024. Saatavissa [Teacher's Strategy for Implementing Multiculturalism Education Based on Local Cultural Values and Character Building for Early Childhood Education on JSTOR](#)

Taivassalo, E. 2016. Toisen kielen oppimisen tukeminen päiväkodissa. Kieliverkosto. Viitattu 3.11.2024. Saatavissa <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2016/toisen-kielen-oppimisen-tukeminen-paivakodissa>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö HTK. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa [Hyvä tieteellinen käytäntö \(HTK\) | Tutkimuseettinen neuvottelukunta](#)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Viitattu 26.11.2024. Saatavissa [Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa](#)

Vargas, B., Correa Dávila, C., Delbene Palma, C., Parra Agüero, J. & Valentina, L. 2018. Migración y creencias de los párvulos en Segundo ciclo de la educación parvularia. Universidad Católica Silva Henríquez. Viitattu 28.10.2024. Saatavissa [121549.pdf \(ucsh.cl\)](#)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

Velasco, X. 2017. El Desarrollo de la inteligencia emocional y las relaciones interpersonales de los niños de 4 y 5 años del jardín infantil Centro De Estimulación Adecuada Sueños y Alegrias, en Suba Bilbao De La Ciudad De Bogotá, D.C. Licenciatura en educación preescolar. Viitattu 17.9.2024. Saatavissa [MarinLady2017.pdf \(usta.edu.co\)](#)